

2008 – 2009

DZĪVES PIEREDZE :
zināšanas,
attieksmes,
prasmes -

DZĪVEI :
izziņai,
apdomai,
rīcībai !

Bauskas 1.vidusskola
Latvijas Universitāte

S I S T Ē M I K A
(apziņas sistēmiskā organizācija)

Asoc.prof., Dr.fiz.
ANDRIS BROKS

Šodien noslēdzas mūsu sadarbības projekta pirmā puse. Šonedēļ noslēdzas arī skolas gada pirmā puse un visā drīzumā arī Jūsu dzīvē tik nozīmīgais 2008.gads. Noslēdzot dažādos laikposmus, mēs vienmēr katrs vērtējam savu šajos laikposmos padarīto. Šajā sakarā tad **nu ir īstais laiks** vēlreiz pievērsties cilvēkdarbību universālajai struktūrai un, tagad jau padziļināti, **pārrunāt vērtēšanas posmu cilvēkdarbību īstenošanā**. Šajā nodarbībā noskaidrosim vērtēšanas procesa sūtību un būtību cilvēkdarbību mērķtiecīgā vadībā, kā arī vēlēsim visi viens otram pilvērtīgu Jauno 2009. gadu.

8. nodarbība 2008.g. 15.decembrī

VĒRTĒŠANA un VĒRTĪBAS

(vērtēšana - lietu un/vai procesu vērtības jeb labuma noteikšana,
salīdzinot ar izvēlētu paraugvērtību)

TRĪS PAMATATZIŅAS par vērtēšanu un vērtībām

1.atziņa (vērtēšanas būtība) . Ikviena vērtēšana īstenojas kā vērtējamās parādības (mainīgā kermeņa jeb attiecīgās lietas un procesa) *salīdzināšana* ar cilvēku pašu izvēlētu atbilstošās parādības paraugu jeb etalonu, kas par vērtīgu jeb labu ir pieņemts.

2.atziņa (vērtēšanas sūtība) . Ikviena vērtēšana veido noteiktu ikviena cilvēka vai cilvēku grupas attieksmi pret doto parādību, nosakot attiecīgās lietas un/vai procesa vajadzības novērtējumu - lietderību, nozīmību, nepieciešamību, vērtību jeb labumu cilvēku dzīvē.

3.atziņa (kas tā tāda ir “vērtība”, ko un kāpēc par vērtīgu jeb labu saucam) .
“ V ē r t ī g s j e b l a b s ” - pozitīviu attieksmi paudošs vārds, kas raksturo kādas lietas un/vai procesa novērtējumu, atzīstot šo lietu un/vai procesu par cilvēkdarbībai derīgu, nozīmīgu esam.

Kā vērtēsi , tā dzīvosi !

Prast vērtēt nozīmē prast noskaidrot sev un savai dzīvesvidei nepieciešamo, derīgo, vērtīgo, lai īstenotu labu dzīvi dotajā dzīvesvidē.

V ē r t ē š a n a vienmēr un visur nodrošina cilvēkdarbības ar tām nepieciešamo v a d ī b a s informāciju 1) darbības mērķa uzstādīšanai un lēmuma pieņemšanai, 2) darbības mērķtiecīgas norises nodrošināšanai un 3) darbības galarezultāta raksturošanai. Ikviens vērtējums ir polārs - tiek noteikta vai nu atbilstība (pozitīvs novērtējums) vai neatbilstība (negatīvs novērtējums) dotajiem etaloniem. Bieži vien ar polaritātes noteikšanu var arī pietikt, taču daudzos gadījumos vērtējums tiek veikts sīkāk un līdz ar to arī precīzāk : attiecīgi izveidotas skalas ietvaros tiek vārdiski vai skaitliski raksturota vai nu noteikta atbilstības vai neatbilstības pakāpe. Ja vērtēšanu veic pats darbības īstenotājs, tad runā par pašvērtēšanu un attiecīgi pašnovērtējumu. Ja vērtēšanu īsteno vērtētājs, kurš nepiedalās darbības īstenošanā, tad runā par ārējo vērtēšanu. Pēdējā gadījumā visbiežāk vērtē tikai vajadzības apmierinājumu - galarezultāta atbilstību sākotnēji izvirzītajam mērķim (darbības efektivitāti).

V Ē R T Ē Š A N A	Kvalitatīvā vērtēšana - vārdiskais novērtējums - eksperta vērtējums atbilstoši izvēlētiem kritērijiem	Kvantitatīvā vērtēšana - skaitliskais novērtējums - mērījuma rezultāts atbilstošajā mērskaitļu skalā
Pašvērtēšana	*	*
Ārējā vērtēšana	*	*

Parādību vērtēšanas organizācijas trīs pamatjautājumi.

Ko vērtēt:

- noteiktu lietu un ar to saistīto procesu savstarpējā saistībā vai arī atsevišķi ?
- cilvēkdarbību kopumā vai tikai tās vadību vai tikai tās izpildi atsevišķi ?
- darbības mērķus un rezultātus vai arī darbības norises procesu ?
- kādus konkrētus lietas un/vai procesa raksturojumus - īpašības vērtēt ?

Kāpēc vērtēt :

- lai noskaidrotu gribu apmierināt doto vajadzību un izvirzītu konkrētu darbības mērķi;
- lai baudītu - kontrolētu darbības izpildi atbilstoši izvirzītajam mērķim (mērķtiecību) un nepieciešamības gadījumā īstenotu attiecīgas darbības korekcijas;
- lai noteiktu apmierinātību ar dotās darbības galarezultātu.

Kā vērtēt :

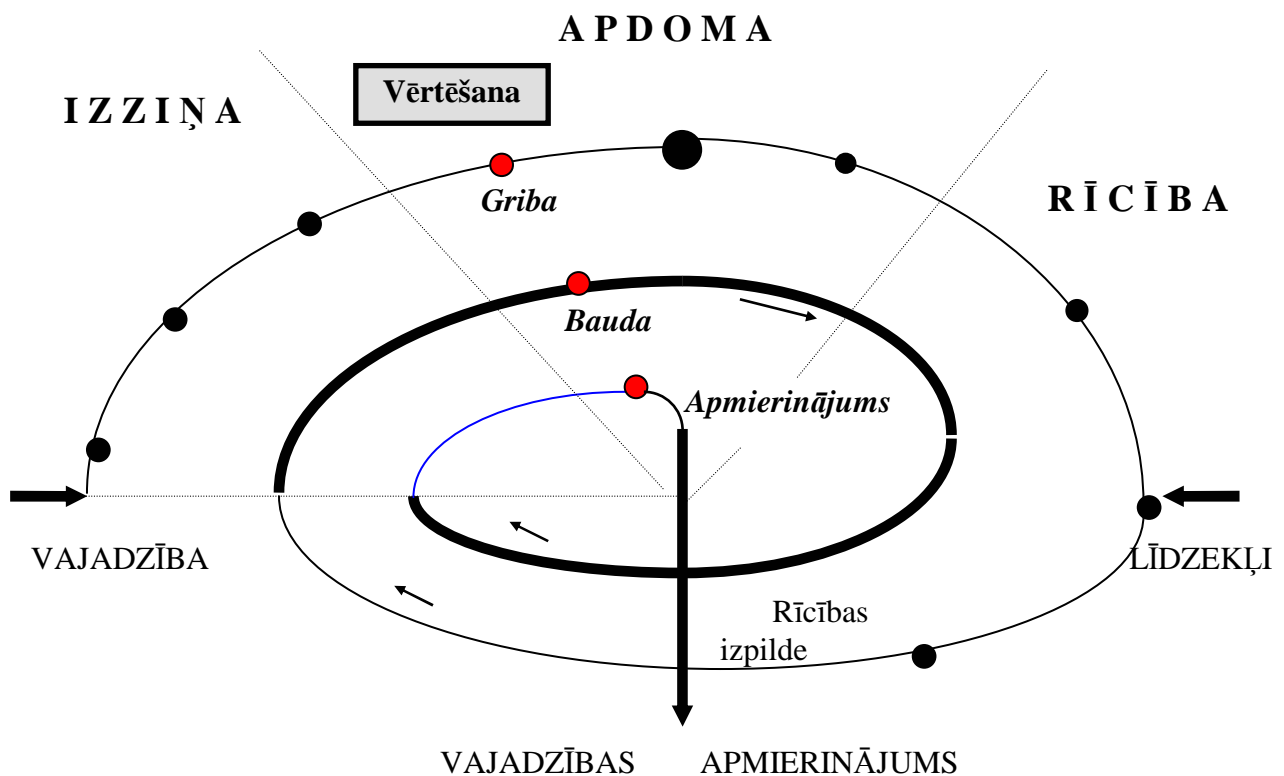
- emocionāli (pēc izjūtām) vai racionāli (ar izpratni) ?
- kvalitatīvi (vārdiski) vai kvantitatīvi (skaitliski raksturojumi) ?
- kādai jābūt vērtēšanas precizitātei (vērtējuma skalas solis)
- kādi ir vērtēšanai nepieciešamie paraugi jeb etaloni (kritēriji) ?
- kā notiek salīdzināšana ar etaloniem (noteikta atbilstība izvēlētajiem kritērijiem) ?

Vērtēšana kā tāda arī ir noteikta cilvēkdarbība, tāpēc vērtēšanas procesa organizācijas trīs pamatjautājumi atbilst cilvēkdarbības trim universālajiem pamatposmiem: **izziņa** (k o vērtēt ?), **apdoma** (k ā p ē c to vērtēt ?), **ričība** (k ā kas, kad, kur to vērtēs ?) .

Vērtēšanu īsteno cilvēki
vai viņu uzdevumā atbilstošas tehniskās ierīces
cilvēku dzīves vajadzību apmierināšanas procesu īstenošanas gaitā.
Labā cilvēka un labas dzīves veidošanas pamats ir
l a b s p a r a u g s jeb etalons, kam savā dzīvē jācenšas līdzināties.

Ir ļoti svarīgi apzināties, ka ikviena vērtēšanas procesa rezultāts - *n o v ē r t ē j u m s* ir *n o s a c ī t s*. Proti, kas vieniem ir labi, tas citiem var nebūt labi, jo ļoti bieži pat vienas un tās pašas lietas vai procesa vērtēšanā tiek izmantoti atšķirīgi vērtību jeb labumu etaloni (kritēriji). Dzīves ikdienā šodien visapkārt sastopama galvu reibinoša vērtību jeb labumu un tos nosakošo paraugu jeb etalonu *d a u d z v e i d ī b a*. Taču mūsdienu saprātīgajam cilvēkam šajā daudzveidībā ir jāspēj orientēties un te nu palīdz vispārīgās atziņas par vērtēšanas īstenošanu, vēlreiz uzsverot vērtēšanas cilvēcisko būtību un sūtību.

Trīs vērtēšana s apzinātas cilvēkdarbības struktūrā (mērķtiecīgi vadāmu izpildi saturošu cilvēkdarbību spirālveida struktūra - vērtēšana gribas, baudas un apmierinājuma noteikšanai)

Trīs vērtēšana s apzinātas cilvēkdarbības īstenošanā

	<u>Pirmā vērtēšana</u> (vajadzības vērtēšana)	<u>Otrā vērtēšana</u> (procesa mērķtiecības vērtēšana)	<u>Trešā vērtēšana</u> (apmierinājuma vērtēšana)
+	GRIBA Jā, l a b i - es gribu Pozitīvs novērtējums	BAUDA Jā, l a b i - man patīk Pozitīvs novērtējums	APMIERINĀJUMS Jā, l a b i - es esmu apmierināts Pozitīvs novērtējums
-	Nē, slikti - es negribu Negatīvs novērtējums	Nē, slikti - man nepatīk Negatīvs novērtējums	Nē, slikti - es esmu neapmierināts Negatīvs novērtējums

GRIBA - apziņas stāvoklis kā *vajadzības vērtējuma sekas*.

BAUDA - apziņas stāvoklis kā *darbības mērķtiecības vērtējuma sekas*.

APMIERINĀJUMS - apziņas stāvoklis kā *darbības galarezultāta vērtējuma sekas*.

**Augstākā pozitīvā izjūtamā BAUDA ikvienā cilvēkdarbībā - MĪLESTĪBA !
Augstākais pozitīvais izjūtamais APMIERINĀJUMS - LAIME !**

Mīlestība, laime - ar noteiktas cilvēka vajadzības apmierināšanu saistītas jūtas, kas apliecina ļoti sekmīgu cilvēkdarbību īstenošanās procesu un rezultātu. Process var rosināt mīlestības jūtas, bet sasniegtais rezultāts - laimes izjūtu. Diemžēl, bet dzīvē sastopam arī ar negatīvās izjūtas - naidu un nelaimi.

Mīlestība kā īpašas jūtas liecina par īpašu attieksmi ceļā uz kādas noteiktas vajadzības apmierinājumu. Mīlestība izpaužas kā īpaša uzmanība, rūpes, gādība attiecībā pret kādu noteiktu lietu vai procesu, kas saistīti ar noteiktas mērķtiecīgas cilvēkdarbības jeb vajadzības apmierināšanas sekmīgu īstenošanos.

Mīlestība liek pamatu Laimei !!!

**Cilvēki grib labu DARBU un ĢIMENI -
tas sniedz augstāko cilvēcisko dzīves baudu un apmierinājumu.**

Labas gribas virzītu,

mīlestībā vadītu,

laimīgu Tev

un mums visiem

Jauno -

2009. gadu !

Jūsu skolotājs.

Uz tikšanos Jaunajā 2009. gadā!